

Semâ

ve Kâinatın Hareketi

T.C. KONYA VALİLİĞİ
İL KÜLTÜR ve TURİZM MÜDÜRLÜĞÜ

T.C. Konya Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Yayınları
Yayın No: 288

Yazar

Celâleddin B. Çelebi
Hız. Mevlâna Torunu

Editör

İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü

Photoğraflar

Reha Bilir
Adem Karakaya
Özlem Gün Bingöl
Bülent Pirinçci
Bohem Tanıtım

Minyatürler

Nusret Çolpan
Gülçin Anmaç
Fatma Zehta Aktaş

Tasarım

Şiraze Ajans

Tercüme

Yelken Tercüme

Enformasyon

İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü
Aziziye Mah. Aslanlıkışla Cad. No:5 Karatay/Konya - Türkiye
Tel: +90 332 353 40 21 Fax: +90 332 353 40 23
www.konyakultur.gov.tr - konyatourism@kulturturizm.gov.tr

Baskı ve Cilt

Bahçivanlar Ofset
Fevzi Çakmak Mah. Ankara Yolu Üzeri Büsan OSB. Yanı 10633 Sokak No:11 Konya
Tel: +90 332 345 24 24 Fax: +90 332 345 24 25

Bu broşür, T.C. Konya Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü tarafından
Başbakanlık Tanıtma Fonunun katkılarıyla bastırılmıştır.

Baskı Tarihi: Aralık / 2016 - KONYA

Semâ

ve Kâinatın Hareketi

*Vakt-i Şerifler Hayrola,
Hayırlar Fethola,
Şerler Defola
(Gülbang)*

T.C. KONYA VALİLİĞİ
İL KÜLTÜR ve TURİZM MÜDÜRLÜĞÜ

Hz. Mevlâna'ya Göre Semâ

Semâ, Allah'ın "Ben sizin Rabbiniz değil miyim?" sualine ruh zerrecilerinin: "Evet Rabbimizsiniz" deyişlerinin sesini duymak, kendinden geçmek, Rabbine kavuşmaktır.

Şu zerreciler, güneşin ışığında sûfiler gibi Semâ edip durular; fakat hangi nağmeyle, hangi vuruşla, ne biçim bir sazla Semâ ederler, kimsecikler bilmez.

Semâ, gönüllerdeki gizli erlerden bir selam.

Semâ, diri kişilerin canlarına rahat ve huzurdur. Bunu canında can olan bilir.

Semâ ehlinin; biri doğuda, biri de batıda Semâ etse, her ikisi de birbirinin hâlin-den haberdar olur.

Semâ, gönüller alan sevgiliye kavuşmak içindir.

Özündeki ay gibi cevheri görmeyen kişiye mûsiki ne yapsın, def ne etsin?

Donup buz kesilen, bu mûsikinin tesirine kapılmayan, ölüp yok olanlardan da aşağı olan canın, toprak başına...

Semâ'a girdin mi iki dünyadan da dışarı çıkarsın; Semâ âlemi, iki âlemden de dışarıdadır.

Yedinci göğün damı, yüce bir damdır amma Semâ merdiveni bu damı da aşar, bu damdan da yücedir.

Yüzleri Kibleye dönmüş kişiler bu dünyada da Semâ'dadır, o dünyada da.

Hele halka olup Semâ ederek dönüp duranların ortasında Kâ'be de olursa...

Semâ ve Kâinatın Hareketi

Semâ, Türk tarihinin, an'anesinin, inançlarının bir parçası olup Hz. Mevlâna (1207-1273) ilhâmıyla oluşmuş ve gelişmiştir. Kemâle doğru manevi bir yolculuğu (Miracı), bir gidiş-gelişi temsil eder.

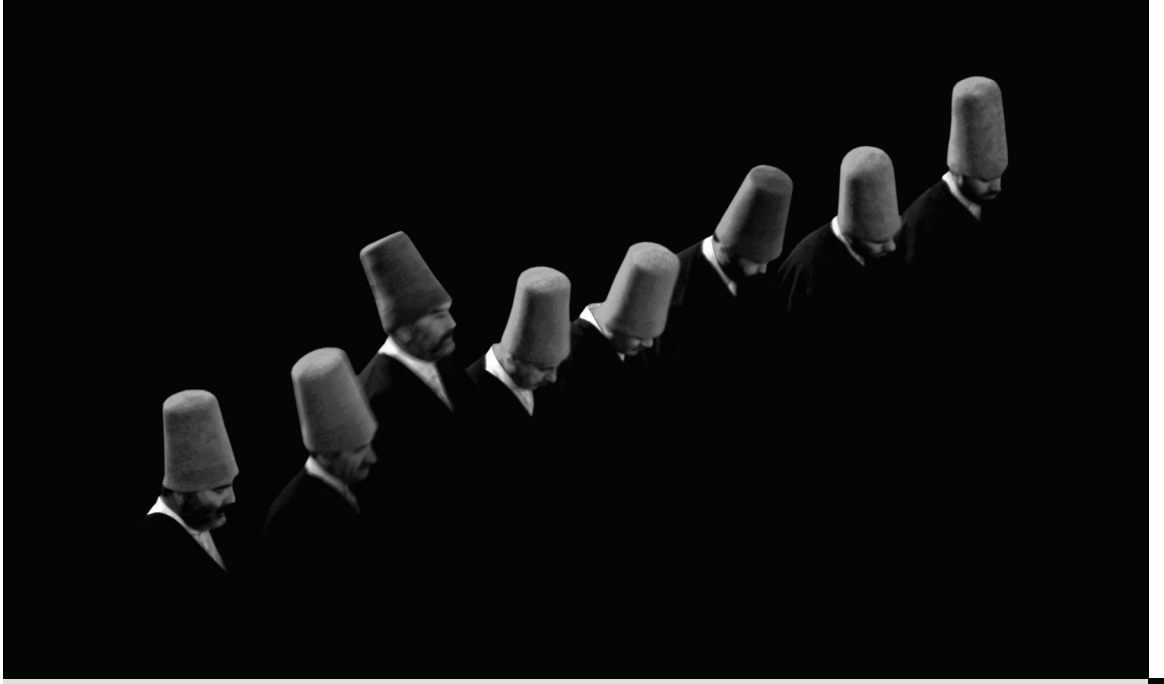
Semâ'yı ilmi yönden tetkik ettiğimizde, şunu görürüz: Var olmanın temel şartı dönmektir. Varlıklar arasındaki müşterek benzerlik, en ufak zerreden en uzak yıldızlara kadar her birinin bünyesini teşkil eden atomlarındaki elektron ve protonların dönmesidir. Her şeyin döndüğü gibi, insanoğlu da bünyesini teşkil eden atomlardaki mevcut dönmelerle, vücudundaki kanın dönmesiyle, topraktan gelip toprağa dönmesiyle, dünya ile beraber dönmesiyle tabii ve şuursuz olarak döner. Ancak insanı öbür varlıklardan farklı ve üstün kılan şey akıldır. İşte, dönen Semâzen varlıkların müşterek hareketine, semâyıla beraber aklı da iştirak ettirir...

Semâ

Semâ, kulun hakikate yönelip, akılla, aşkla yücelip, nefsinin terk ederek, Hakk'ta yok oluşu ve olgunluğa ermiş, kâmil bir insan olarak tekrar kulluğuna dönüşüdür. Bütün varlığa, bütün yaratılanlara yeni bir ruhla, sevgi için, hizmet için dönüşüdür... Semâzen hırkasını çıkarmakla, manen, ebedî âleme, hakikate doğar, orada yol alır... Başındaki sikkesi nefsinin mezar taşı, üstündeki tennûresi nefsinin kefenidir. Kollarını çapraz bağlayarak, görünüşte "bir" rakamını temsil eden, böylece Allah'ın birliğini tasdik eden Semâzen, Semâ ederken, kolları açık, sağ eli duâ edercesine göklere, Hak gözüyle baktığı sol eli yere dönüktür. Hakk'tan aldığı ihsanı, halka saçmasıdır. Sağdan sola kalbin etrafında dönerek, bütün insanları, bütün yaratılmışları, bütün kalbiyle sevgi ve aşkla kucaklayışdır... Semâ töreni 7 bölümdür. Her bölümün ayrı bir manası vardır.

Birinci Bölüm

İlahî aşkı temsil- eden Peygamber Efendimizi metheden bir "na't" ile başlar.

Buna "Na't-ı Şerif" denilir.

Peygamberimizi methetmek, Ondan evvelki bütün Peygamberleri ve hepsini yaratan Allah'ı methetmek demektir.

İkinci Bölüm

Bu methiyeden sonra bir kudüm darbesi duyulur.

Bu vuruş Allah'ın (C.Ç) kâinatı yaratışındaki "Kün" yani "Ol" emrini temsil eder.

(Kur'ân-ı Kerim, Yâsin 36/82)

Üçüncü Bölüm

Üçüncü bölümde ise her şeye can veren "Nefes"i, yani Nefha-yı İlâhiyye'yi temsil eden bir ney taksimi duyulur.

Dördüncü Bölüm

Sultan Veled devridir.

Bu, semâzenlerin birbirine üç kere selâm vererek, bir peşrevle dairevî yürüyüşüdür. Şekilde gizli rûhun diğer rûha selâmıdır.

Beşinci Bölüm

Semâ töreni dört selâmdır. Semâzen, üstündeki siyah hırkayı çıkararak, sembolik olarak, hakikate doğar. Kollarını bağlayarak "bir" rakamını temsil eder. Böylece Allah'ın birliğine şehâdet eder. Şeyh Efendi'nin elini öperek Semâ'a girme izni alır. Semâ'a başlar. Semâ dört selâmdır.

1.Selâm, insanın, bilgiyle hakikate doğarak, yüce Yaradanını ve kendi kulluğunu idrâkidir.

2.Selâm, İnsanın, yaratılışındaki nizâmı, azameti müşâhede ederek, Allah'ın kudreti karşısında hayranlık duymasıdır.

3.Selâm, insanın hayranlık ve minnet duygusunun "aşk"a dönüşmesiyle, "akl"ın "aşk"a kurban oluşudur. Bu tam teslimiyettir, Allah'a vuslattır. Sevgilide yok oluşturun! Budizm'de en yüksek mertebe olan "Nirvana"dır, İslamiyetteki "Fenâfillah"tır. Ancak İslâmiyette en yüksek mertebe kulluk mertebesidir.

4.Selâm ise insanın manevî yolculuğunu tamamlayıp, kaderine razı olarak, yaratılıştaki vazifesine, kulluğuna dönüşüdür. Bu selâma Şeyh Efendi ve Semâzen başı da iştirak ederler.

Bu noktada sermâzen, "Amene'r- Resûlü'deki(Kur'ân-ı Kerîm, Bakara 2/285) Allah'a, Meleklerine, Kitaplarına, Peygamberlerine... iman etmiş olmanın neşesi içindedir. Benliğini, egosunu mağlup etmiş, Peygamber Efendimizin "Ölmeden önce ölünüz" ve Kur'ân-I Kerîm'in (Fecr 89/27-28-29-30 son ayetlerindeki)"Ey emîn ve mutmain olan nefis, sen O'ndan hoşnut, O da senden hoşnut olarak, Rabbine dön! Has kullarım zümresine gir! Onlarla beraber cennetime gir!" emirlerine uymuş ve neşesine gark olmuştur.

Altıncı Bölüm

Semâ töreninin altıncı bölümünde bilhassa "Maşrık da Allah'ındır, mağrîb de. Hangi tarafa dönerseniz, Allah'ın yüzü oradadır. Çünkü Allah Vasîdir, Alîm'dir." (Bakara 2/115. âyetinin okunduğu)Kur'ân-ı Kerîm tilâvetiyle devam eder.

Yedinci Bölüm

Yedinci bölümde Semâ töreni bütün Peygamberlerin, şehitlerimizin ve bütün insanların ruhları için okunan bir Fâtiha ve devletimizin selâmeti için bir duâ ile son bulur. Dedeler ve Dervişler, Semâ mukabelesinden sonra, kimseyle konuşmadan, tefekkür (meditasyon) için sessizce hücrelerine çekilirler.

Semâ

Semâ

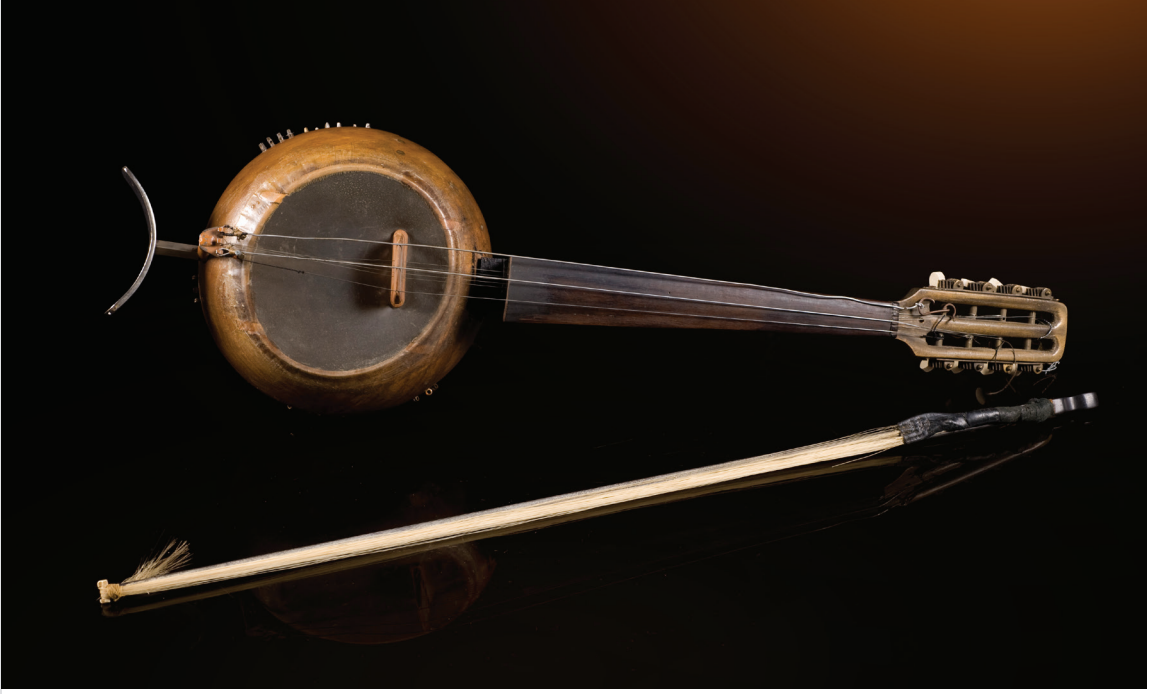
*Aşk Olsun,
Aşkımız Cemâl Olsun,
Cemâliniz Nûr Olsun,
Nûrunuz Ayn Olsun...*

(Mevlevî Selâmı)

*Mevlevî
Müziğinde
Kullanılan
Sazlar*

REBÂB

Gövdesi, Hindistan cevizinden yapılan bir teknenin ön yüzüne ince bir deri veya büyükbaş hayvanların yürek zarının gerilmesi ile elde edilir. Gövdeye içten yerleşen, ağaçtan yapılmış yuvarlak sapın üzerine ağaç burgular takılır. Ağaç veya metalden yapılmış bir ayağı vardır. Telleri, göğse gerilmiş derinin üstüne basan eşige yerleşir. Rebâbın sesi, yaydaki kıl demetinin, tel olarak kullanılan kıl demetine sürtünmesi ile oluşur.

İniltiyi andıran son derece içli ve hazîn bir sesi vardır.

NEY

Ney, dokuz boğumlu, boğumları belirlenmiş ölçülere uyacak şekilde düzgün ve orantılı olan sarı renkli, sert ve sık lifli özel bir tür kamıştan yapılır. Sıcak iklim bölgelerinde, sulak yerlerde yetişen bu kamışın birbirinden az ya da çok farklı cinsleri bulunur. En çok tercih edilenleri Nil, Âsî ve Ceyhan nehirlerinin kenarlarında yetişen kamışlardır. Bir kamışlıktaki binlerce kamıştan ancak birkaç tânesi ney yapmaya uygundur. Doğal yapısı korunarak ney hâline getirilen kamışın üzerine boya, cilâ hiçbir madde sürülmez.

Hız. Mevlânâ'nın düşüncesinde ney, "insan- ı kâmil" in, yani belirli aşamalardan geçerek olgunlaşmış insanın sembolüdür. Benzi sararmış, içi boşalmış, bağı dağlanarak delik- deşik edilmiş, geldiği yerin özlemiyle yanıp tutuşan, sinesinden çıkan feryâd ve iniltileri ile tüm insanlığa sırlar fısıldayan bu dost, yaratılışın temeli olan aşktan bahseder.

KUDÛM

Dövmе bakırdan yapılan, yaklaşık 28-30 cm. çapında ve 16-18 cm. derinliğinde iki kâse üzerine, meşin ya da iplerle 1-2 mm. ye kadar inceltilmiş deve derisi gerilerek imâl edilir. Kudûmün akordu, gergi için kullanılan ip ya da meşinlerin gerilip gevşetilmesiyle yapılır.

Kudûm, adına "zahme" denilen, yaklaşık 24-28 cm. uzunluğunda, sert ve ağır ağaçlardan yapılan, uçları yuvarlatılmış İki çubukla vurularak çalınır. Kudûm çalanlara "kudûmzen" denir.

Kudûmün küçüğüne "nakkâre", büyüğüne "kös" denir ki, bu iki saz çoğunlukla Mehter Mûsikisinde kullanılmıştır.

Mevlevîler, tıpkı ney gibi kudûmü de, kudsiyet atfederek "kudûm-i şerif" diye anarlardı.

Mevlânâ'ya atfedilen bir şiirde ney ve kudûmden şöyle bahsedilir:

Kamış kuru, zahme kuru, kuru bakıra gerilen deri de kuru,

O hâlde, bu dost sadâsı nereden geliyor.

BENDİR ve DÂİRE

30-60 cm. çapında, genellikle ceviz ağacından yapılmış 6-8 cm. enindeki kasnağın bir yüzüne 1 mm.den daha az incelikteki deve, sığır, keçi, koyun vb. hayvanların derileri gerilerek imâl edilen bendir, yalnız dinî mûsikîde kullanılmıştır.

Diğer Tekke Mûsikîsi sazları gibi kutsiyet atfedilerek "bendir-i şerif" veya "mazhar-ı şerif" gibi adlarla da anılan bu saz, kasnağı bir el ile alttan kavranarak el üstünde ve bel hizasının üzerinde tutularak çalınır, asla dize dayanmaz veya bacaklar arasına alınmaz. Bendir, boşta kalan elin iç ve dışı veya parmakların uç ve dış yüzeyleri ile deriye çeşitli açı ve şiddetlerde temas edilerek çalınır. Bu temas yerine göre vurma veya sürme şeklinde olabilir. Boşta kalan ele, kasnağı taşıyan elin parmakları da eşlik eder.

Bendir çalanlara "bendirzen", dâire çalanlara "dâirezen", def çalanlara ise "defzen" denir.

HALÎLE

Birbirine çarpma, kapatma veya sürtme gibi değişik temaslarla çalınan bu vurmali saz, bir çift tencere kapağını andırır. Tam ortalarına açılmış deliklere deriden yapılmış birer tutamak takılır. Ritim tutarken tiz ve orta frekanslarda uzun ve kesik sesler çıkarmak mümkündür.

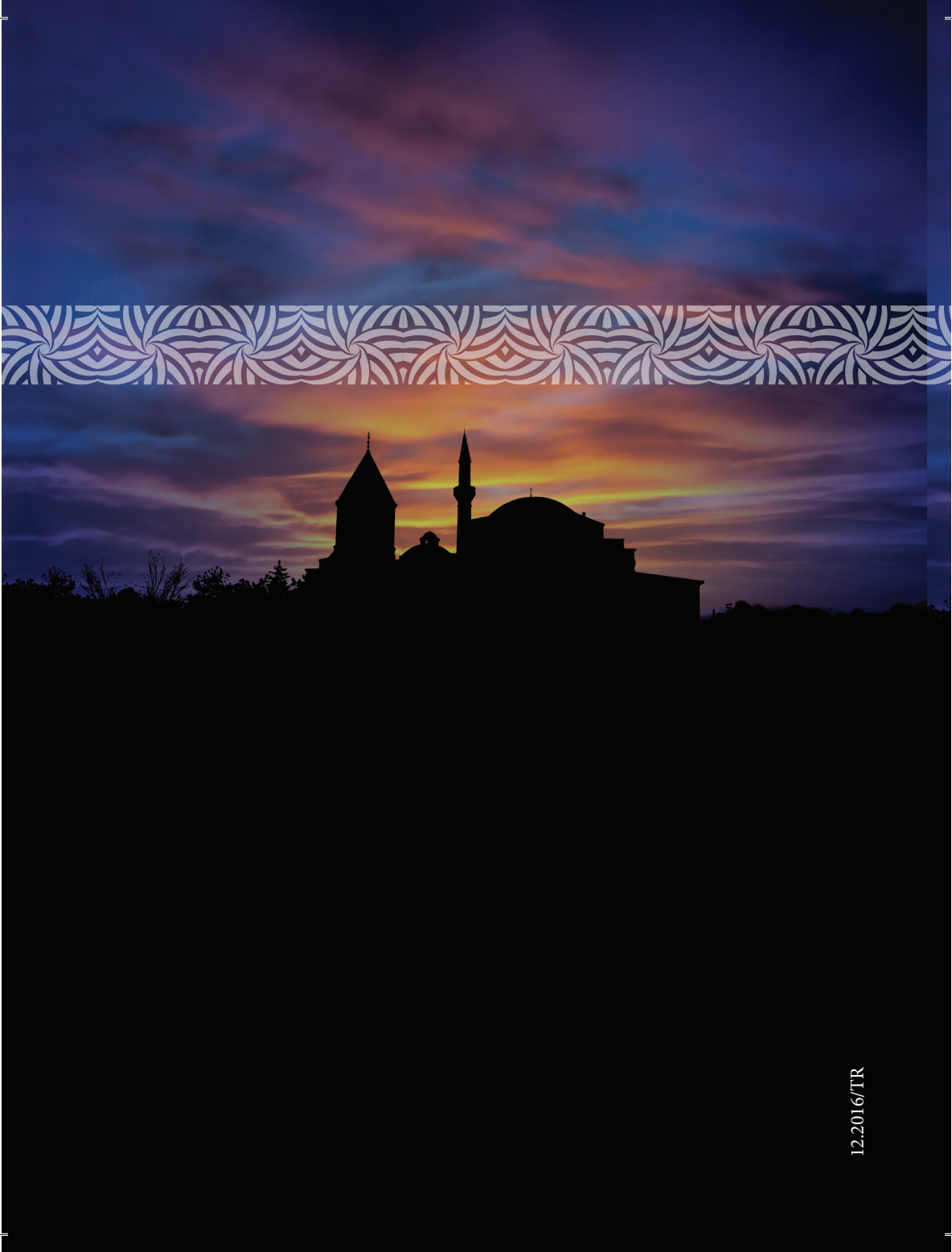
Mevlevî Mûsikisi'nde kullanılan ziller, Mehter Mûsikisinde kullanılanlardan daha küçük çapta olup, "halîle" olarak tanınır. Halîle çalanlara "halîlezen" denir.

*“Semâ Aşıkların gıdasıdır,
Çünkü semâ’da Allah ile buluşma hayali vardır.”*

Hz. Mevlâna

Semâ

Kâinatın Hareketi

T.C. KONYA VALİLİĞİ
İL KÜLTÜR VE TURİZM MÜDÜRLÜĞÜ

